

19/85

Ignacy Płażewski

Ministerstwo Kultury i Sztuki
Centralne Biuro Wystaw Artystycznych

Ignacy Płazewski

1899 - 1977

fotografika

1984/1985

"ZACHĘTA"
Narodowa Galeria Sztuki
Dział Dokumentacji
00-916 Warszawa, Pl. Małachowskiego 3
centr 827-58-54. fax 827-66-03

19/85

IGNACY PŁĄŻEWSKI

Twórcza droga do fotografii nie zawsze jest prosta. Często wiedzie przez różnorodne meandry życia, latami drzemie w jaźni artysty, objawia się w różnej formie, aż nadchodzi okres gdy staje się — jak to sam określił — „jedynym dostępnym środkiem przejawiania przeżyć artystycznych”. Przez ostatnich 30 lat swojego życia dał się poznać przede wszystkim jako oddany organizator amatorskiego ruchu fotograficznego, a następnie jako artysta fotografik i popularyzator fotografii i jej historii.

Droga do fotografii wiodła go przez pracę dla odzyskania niepodległości Polski przed I wojną światową oraz działalność wydawniczą i popularyzatorską w latach międzywojennych. Urodził się w roku 1899 w Ozorkowie pod Łęczycą jako syn rymarza; lata młodości spędził w Łodzi. Przebiegał się przez życie o własnych siłach. Średnią Szkołę Handlową Zgromadzenia Kupców w Łodzi ukończył w roku 1917, równocześnie uczęszczał w latach 1915—17 do prywatnej szkoły malarskiej, którą ukończył z wyróżnieniem w roku 1917.

W roku 1912 został członkiem „Zarzewia” i tajnego skautingu. W roku 1914 — mimo represji — wydawał piśmisko „Czuwaj”, później brał udział w pracy konspiracyjnej jako plutonu Polskiej Organizacji Wojskowej (POW). W roku 1914 i 1916 był więziony przez zaborców.

Zapisał się wprawdzie w roku 1918 na wydział prawa Uniwersytetu w Warszawie, ale już w listopadzie tego roku zgłosił się do wojska. Z polecenia Komendy POW rozbrajał oddziały niemieckie w Łęczycy, a następnie brał udział w walkach wyzwoleniczych na terenie Małopolski i w wojnie 1920 roku. Będąc jeszcze w wojsku, w roku 1920 podjął studia na wydziale finansowo-ekonomicznym Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie, które ukończył w roku 1922.

W tymże roku Płazewski rozpoczął działalność organizacyjną, dziennikarską i wydawniczą. Przez kilka miesięcy roku 1922, w czasie pobytu w Siedlcach wydawał i redagował tygodnik: „Gazetę Podlaską”. Po powrocie do Warszawy wstąpił do Polskiego Stronnictwa Ludowego i został kierownikiem

Biura Prasowego Polskiego Stronnictwa Ludowego — PSL „Piast” i współpracownikiem tygodnika „Wola Ludu”.

W latach 1925—1931 pragnąc zrealizować swe marzenia o dobrej i taniej książce dla ludu wydawał i redagował w powiązaniu ze Stronnictwem Ludowym „Bibliotekę Domu Polskiego”. W roku 1931 w porozumieniu ze Związkiem Wydawców stworzył Centralę Propagandy Czytelnictwa, gdzie do roku 1935 był naczelnym redaktorem codziennego biuletynu prasowego. W roku 1935 został naczelnikiem wydziału redakcyjno-wydawniczego w Państwowym Wydawnictwie Książek Szkolnych w Warszawie, a następnie we Lwowie, gdzie pozostał do roku 1939.

W latach 1934—1936 był autorem kilku książek m.in. „Czoło harcerskiej kolumny” oraz redaktorem broszury pt.: „Zarzewie”; wydał również Jednodniówkę z okazji Zjazdu 25-lecia „Zarzewia” (1934 r.) i książkę „25 lat Zarzewia” (1936 r.). Należał do Komitetu Wykonawczego Zjazdu Jubileuszowego dawnych „zarzewiaków” w roku 1934 i został wybrany na członka Zarządu Stowarzyszenia Uczestników Ruchu Niepodległościowego „Zarzewie”. W roku 1937 otrzymał Srebrny Wawrzyn Polskiej Akademii Literatury za działalność wydawniczą.

W czasie ostatniej wojny pracował jako fotograf zawodowy. Prowadził sklep i fotolaboratorium, które służyło również celom konspiracyjnym. Wykonywano tam między innymi kopie i powielano tajne dokumenty wojskowe dla Korpusu Bezpieczeństwa (KB), którego Płazewski był członkiem.

W roku 1944, w sierpniu powołano go do ludowego Wojska Polskiego do Naczelnego Dowództwa WP. W ciągu 2 lat jako szef Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego zorganizował i uruchomił: Wojskowe Zakłady Graficzne WINW, Główną Księgarnię Wojskową, Muzeum Wojska, Centralną Bibliotekę Wojskową i Wojskowe Biuro Historyczne. W roku 1946 został zdemobilizowany i przeniesiony do rezerwy w stopniu pułkownika.

Pełny życiorys Ignacego Płazewskiego podaje „Polski Słownik Biograficzny”.

Ciekawość otaczającego świata obudziła u Płazewskiego, już w młodych latach, zainteresowanie do fotografii. Przed ro-

kiem 1914, jako skaut, kierowany nakazem wpływającym z programu harcerskiego, a po roku 1946 już z pełnym zrozumieniem celów podobnego działania fotografuje starą Łódź i jej ginące zabytki.

W okresie I wojny światowej przez dwa lata studiował malarstwo, ale nie była mu dana — w tych burzliwych czasach — możliwość kontynuowania tych zamiłowań. Dopiero w czasie pobytu we Lwowie, w drugiej połowie lat trzydziestych, gdzie przebywał służbowo, skorzystał ze znajomości z wykładowcą Uniwersytetu Lwowskiego Józefem Switkowskim u którego przez rok systematycznie studiował fotografię.

W czasie II wojny światowej nie mając innych możliwości zarobkowania pracował przez trzy miesiące w zakładzie fotograficznym Jaskólskiego w Siedlcach, a następnie otworzył tamże własne atelier. Celem uchronienia jak największej liczby młodzieży przed wywiezieniem na roboty do Niemiec, otworzył przy swoim zakładzie fotolaboratorium i sklep artykułów fotograficznych. Niewątpliwie Szkoła Handlowa, którą ukończył za młodu, ułatwiła mu to przedsięwzięcie.

W roku 1944 znów wzywają go obowiązki związane z sytuacją powojenną kraju. Dopiero po upływie dwóch lat wrócił do sklepu i fotolaboratorium, teraz już w Łodzi, gdzie mieszkał do końca życia.

W roku 1946 powstało Ogólnopolskie Zrzeszenie Kupców Fotograficznych, którego Płazewski został prezesem i kierował działalnością do czasu rozwiązania zrzeszenia w 1950 r. W tym czasie wydawał również „Wiadomości Fotograficzne” (1947 r.), które w latach 1948—49 były dodatkiem do „Tygodnika Handlowego”. Płazewski nie tylko redagował pismo, ale w dużej mierze wypełniał je również własnymi artykułami. Prawie wszystkie — dwadzieścia kilka — dotyczyły spraw związanych z zaopatrzeniem, bardzo trudnych bezpośrednio po wojnie, a zwłaszcza zagadnień technicznych, z którymi jako sprzedawca musiał się zaznajomić bliżej. Słusznie też podkreślił w artykule z roku 1949, zatytułowanym „Kupiec fotograficzny — pierwszym nauczycielem i wychowawcą amatora fotografa” znaczenie i wpływ tego pierwszego kontaktu sprzedawcy z początkującym adeptem fotografii. To właśnie doświadczenie na polu wychowawczym oraz zrozumienie społecznej roli, jaką niesie ze sobą dokumentacja fotograficzna, było niewątpliwie bodźcem jego dalszego działania.

Po przejęciu sklepu przez „Foto-Optykę” pozostawił Płazewski do swego użytku pracownię i laboratorium, gdzie znalazł oparcie powstały wówczas Łódzki Oddział Polskiego Towarzystwa Fotograficznego. Oddział ten kontynuował działalność międzywojennego amatorskiego ruchu fotograficznego w Łodzi. W latach 1947—1953 Płazewski był — przez pięć kadencji — rzutkim i energicznym prezesem oddziału oraz inicjato-

rem działalności wystawienniczej o charakterze okręgowym i ogólnopolskim. Prowadził kursy fotograficzne i wykłady dla fotografów zawodowych i amatorów.

W roku 1952 został przyjęty do Związku Polskich Artystów Fotografików. Był energicznym prezesem Okręgu Łódzkiego ZPAF przez 18 lat, aż do przejścia na emeryturę.

Ignacego Płazewskiego poznałam bez mała 30 lat temu, już jako członka ZPAF. Ponieważ mieszkaliśmy w różnych miastach, on stale w Łodzi, a ja we Wrocławiu, spotykaliśmy się początkowo nieczęsto, przeważnie na Walnych Zjazdach ZPAF. Pamiętam go jako energicznego, rzutkiego Przewodniczącego naszych Zjazdów nie zawsze łatwych do prowadzenia. Był człowiekiem niezwykle skromnym, lecz świadomym swych możliwości twórczych, zwłaszcza wartości swojej społecznej działalności na polu fotografii. Dał temu wyraz w artykule wstępnym pt.: „Fotografia i jej rola społeczna” do pierwszego numeru miesięcznika „Fotografia” z 1953 r. Podkreślił w nim znaczenie jakie uzyskała w Polsce Ludowej status fotografa dla rozwoju nieskrępowanej twórczości z korzyścią dla narodu, nauki i sztuki. „Fotografujący są zobowiązani do jak najczynniejszej postawy organizacyjnej, popularyzacyjnej i twórczej (...) Nie wyobrażamy sobie dzisiaj życia politycznego, społecznego czy gospodarczego bez udziału w nim fotografii jako środka rejestrującego zachodzących przemian w naszym życiu”.

O twórczości fotograficznej Płazewskiego bardzo niewiele było wiadomo poza Łodzią. Mimo, że miał dosyć spory dorobek własny i uczestniczył w wystawach, przede wszystkim krajowych. Przez kilkadziesiąt lat kładł znacznie większy nacisk na popularyzację fotografii i kształcenie oraz postępy swych uczniów i ich udział w wystawach niż na swe własne prace. Rozbudowa łódzkiego ośrodka fotograficznego była w znacznej mierze jego zasługą. Zasłużył sobie na tytuł: — wpieryw członka honorowego Łódzkiego Towarzystwa Fotograficznego, a następnie — członka honorowego ZPAF. Do tego doszły godności międzynarodowe, wpieryw FIAP (Fédération Internationale de l'Art Photographique), a następnie Excellence FIAP.

Obecna wystawa jest jego drugą wystawą indywidualną. Pierwsza, pośmiertna odbyła się w Łodzi, w roku 1980; zorganizowana w dowód pamięci i przyjaźni przez łódzki ośrodek fotograficzny. Podobnie, jak poprzednia jest ona bardzo niepełnym pokazem dorobku artystycznego Ignacego Płazewskiego. Wszystkie zdjęcia wykonał autor. Wiele z nich, zwłaszcza wcześniejszych o charakterze etnograficznym, pozostało w negatywach. Najliczniej reprezentowany jest krajobraz polski, który był autorowi najbliższy i głęboko przezeń przeżywany. Nie brak również i architektury, tak naszej, swojskiej jak

i obcej (kilka przykładów z podróży zagranicznych). Portret: najskromniej reprezentowany, przeważnie z okresu przedwojennego i wojennego świadczy o jego bezpośrednim podejściu do człowieka i utrwalaniu własnej wizji.

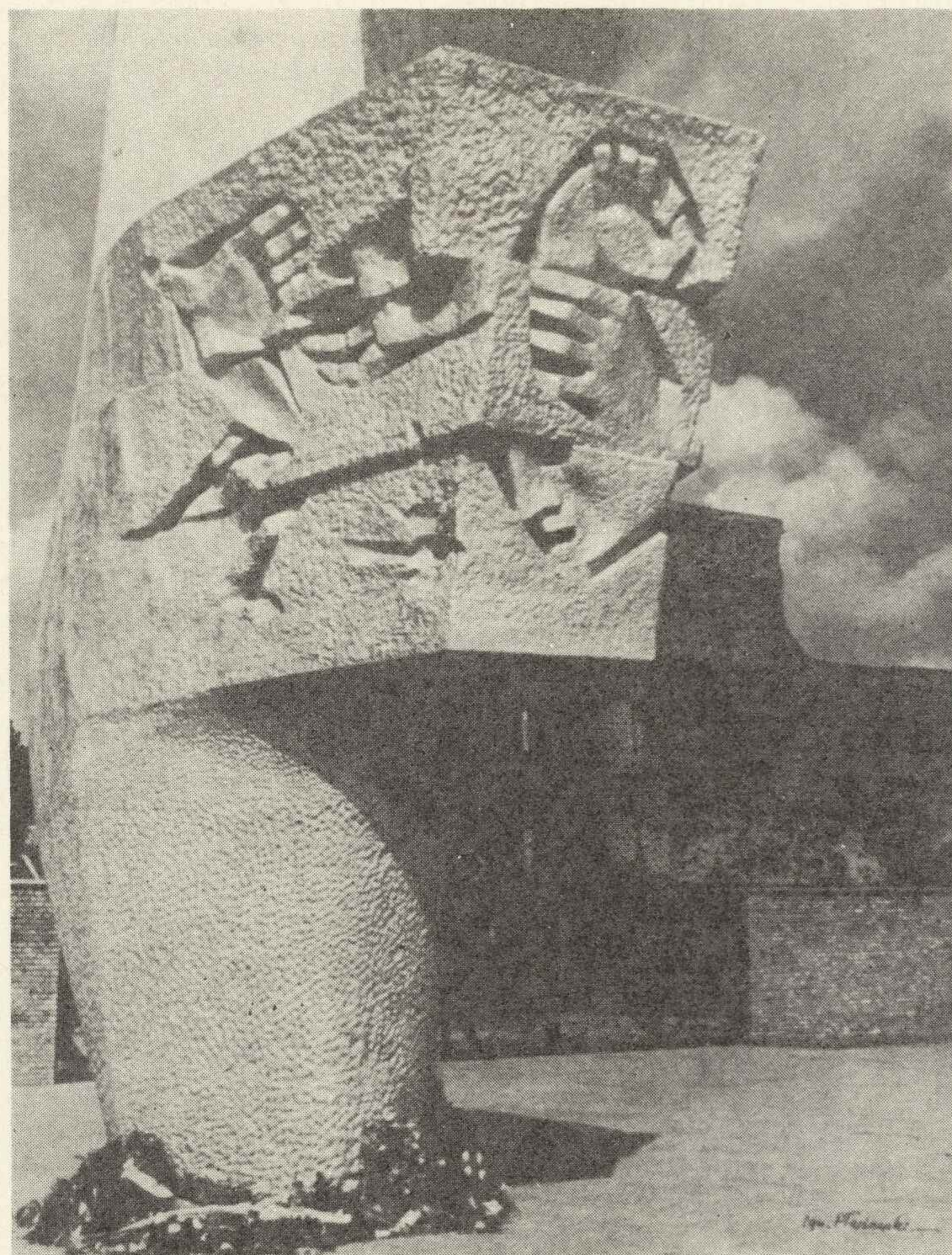
Płazewski wcześniej zdał sobie sprawę ze znaczenia jakie ma fotografia w naszym życiu społecznym i politycznym. Właśnie to przeświadczenie było motorem jego całej działalności na tym polu. Był nie tylko popularyzatorem fotografii, wykładowcą na niezliczonych kursach, ale również jej historykiem. Połknął tego bakcyła jeszcze w latach trzydziestych. Wynika to nie tylko z jego wypowiedzi w „Ostatnim zapisie” z roku 1977, a zamieszczonym, już pośmiertnie, na łamach „Fotografii” (1978 r. Nr 1), w którym wspomina swe kontakty z twórcą pierwszej, niepełnej historii fotografii polskiej — doktorem Macieszą z Płocka. Płazewski poznał go w połowie lat trzydziestych, jeździł do niego do Płocka i w miarę możliwości mu pomagał. Dr Maciesza odwzajemniał mu się udzielając rad i zachęcając do dalszej pracy. Dowodem docieklivosti Płazewskiego w tym kierunku, przejawianej już w latach trzydziestych jest artykuł pt.: „Zaginiony almanach” (Fotografia 1960 r. Nr 6) o białym krukku edytorskim, pierwszym polskim almanachu fotografii, wydanym we Lwowie w roku 1905. Płazewski wynotował szczegółowe dane w czasie pobytu we Lwowie, w roku 1937 z dostępnego wówczas egzemplarza almanachu w Lwowskim Towarzystwie Fotograficznym. Notatki te szczęśliwie ocalały, a zamieszczone we wspomnianym

artykule przyczyniły się do uzyskania przez bibliotekę ZPAF w Warszawie jedynego egzemplarza znajdującego się dotąd w prywatnym posiadaniu.

Pierwsze swe prace z tej dziedziny publikował Płazewski w roku 1949 na łamach „Wiadomości Fotograficznych” w rubryce pt. „W starych szpargałach o fotografii”. Właśnie ten kierunek jego twórczej docieklivosti w celu odtworzenia i spopularyzowania dziejów fotografii w ogóle, a równocześnie podkreślenia na jej tle naszych rodzimych osiągnięć ma z całej jego spuścizny największe znaczenie dla potomnych. Tego ogromnego dzieła dokonał Płazewski w ostatnich trzydziestu latach swego życia. Wydane, niestety pośmiertnie, „Spojrzenie w przeszłość polskiej fotografii” jest pierwszą, ogólną historią naszych działań i dokonań do połowy lat pięćdziesiątych. W „Ostatnim zapisie” Płazewski zdaje sobie sprawę, że „...oczywiście historia to nie tylko jedna książka. Pisałem ją z myślą o innych, którzy przyjdą po mnie, a ja im tylko powiedziałem czego i gdzie należy szukać”.

Ignacy Płazewski był żołnierzem i wydawcą, redaktorem i publicystą. Był organizatorem i pedagogiem, był również przyjacielem swych współpracowników, kolegów i uczniów. Był świadomym swych celów twórcą dzieł fotograficznych i wreszcie historykiem fotografii, i właśnie fotografii poświęcił niemal połowę swego pracowitego życia.

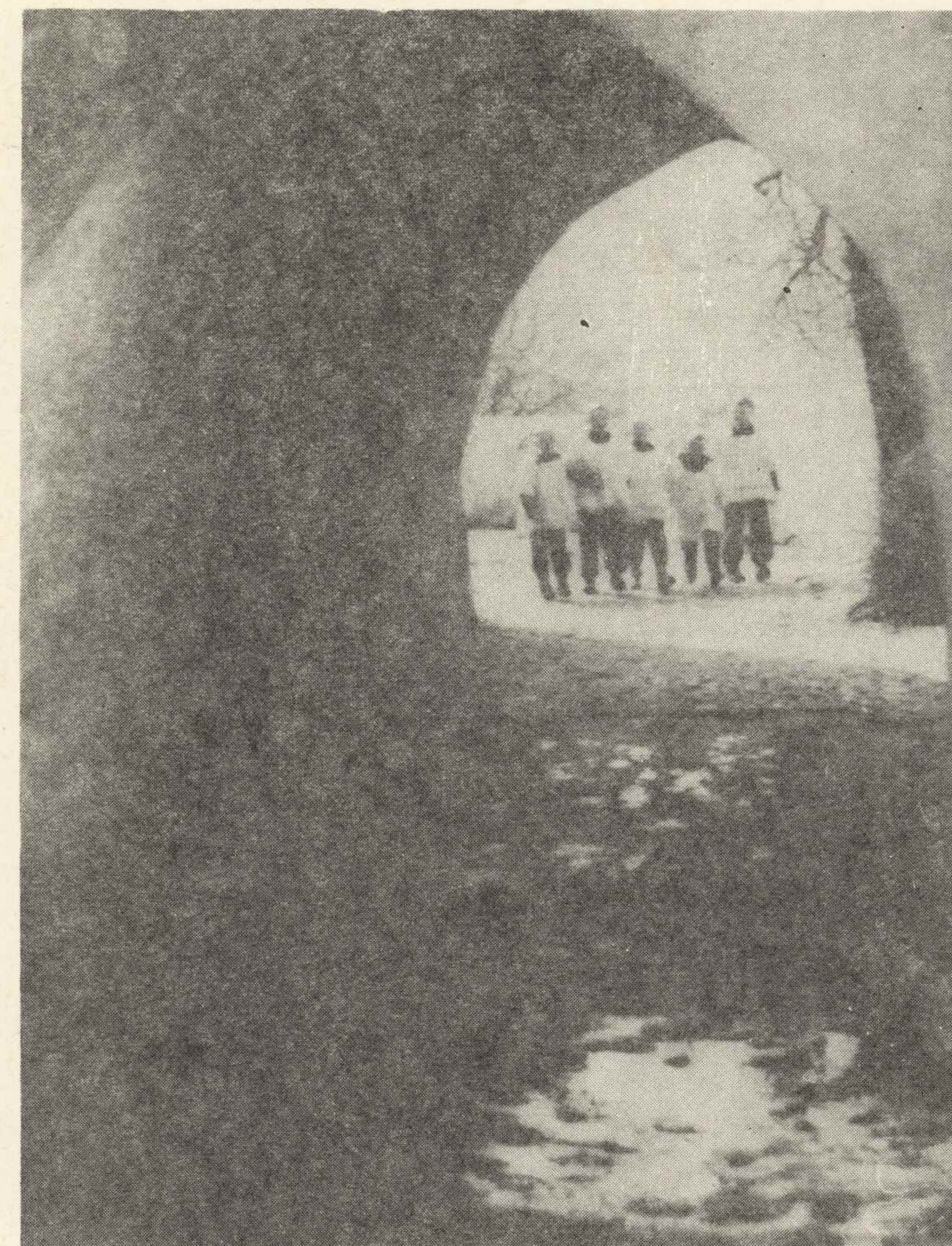
Janina Mierzecka

16. Żywceem spalonym, lata 60-te

4. Na dziedzińcu, 1938

18. Ministranci, lata 60-te

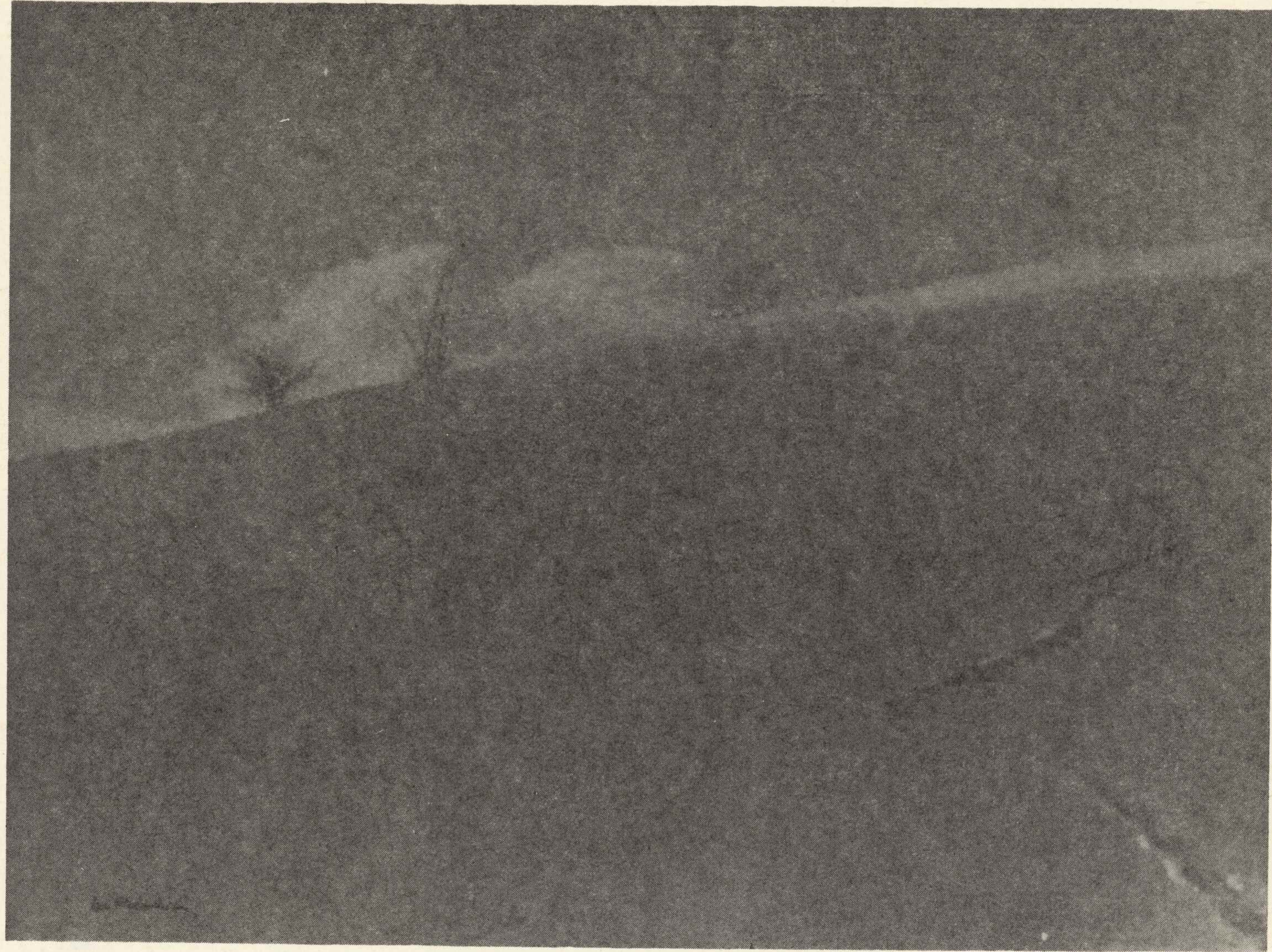
10. Tajemnicze jezioro, lata 50-te

17. Astry, lata 60-te

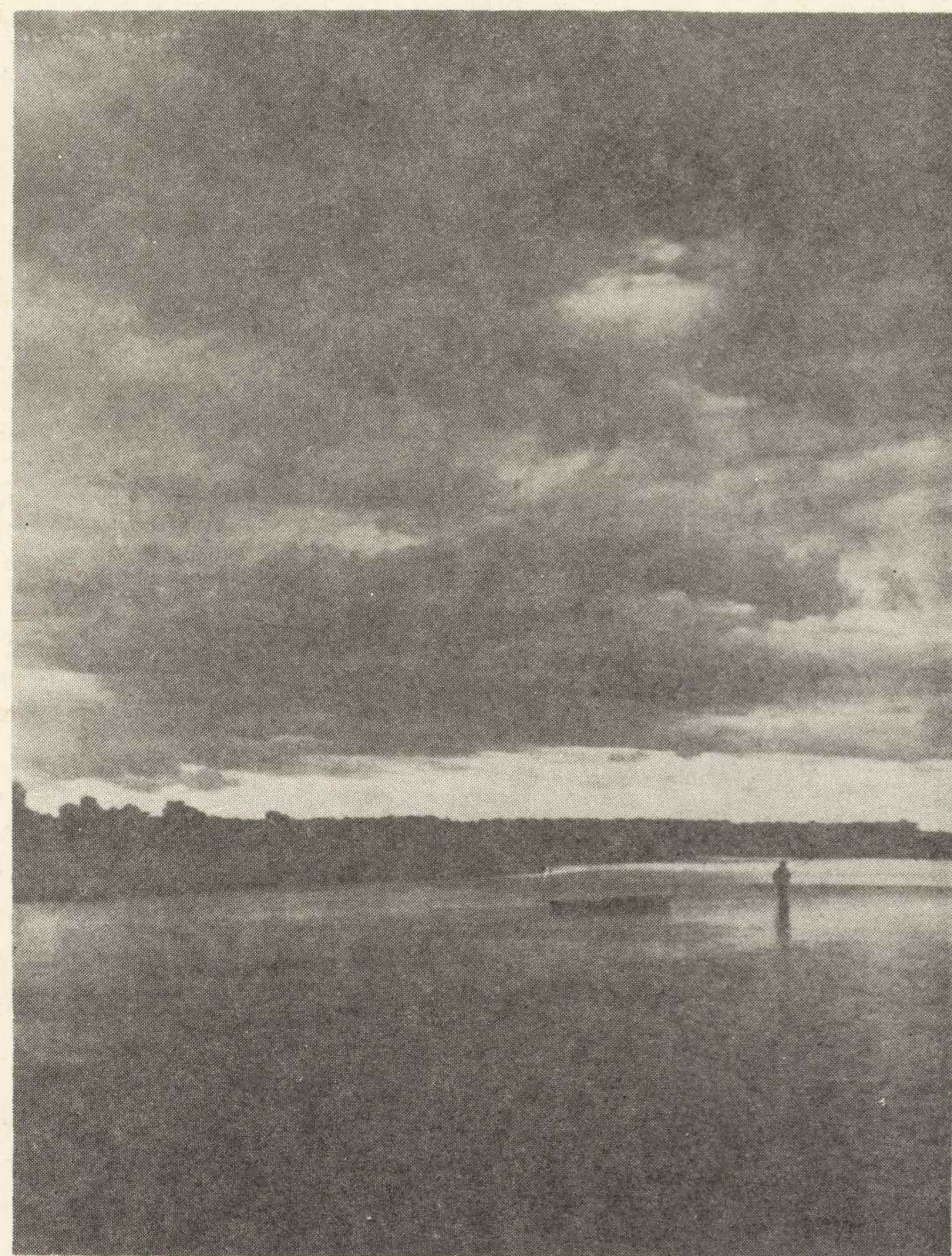
2. Ludzie na osłach, 1936

11. Slady, lata 50-te

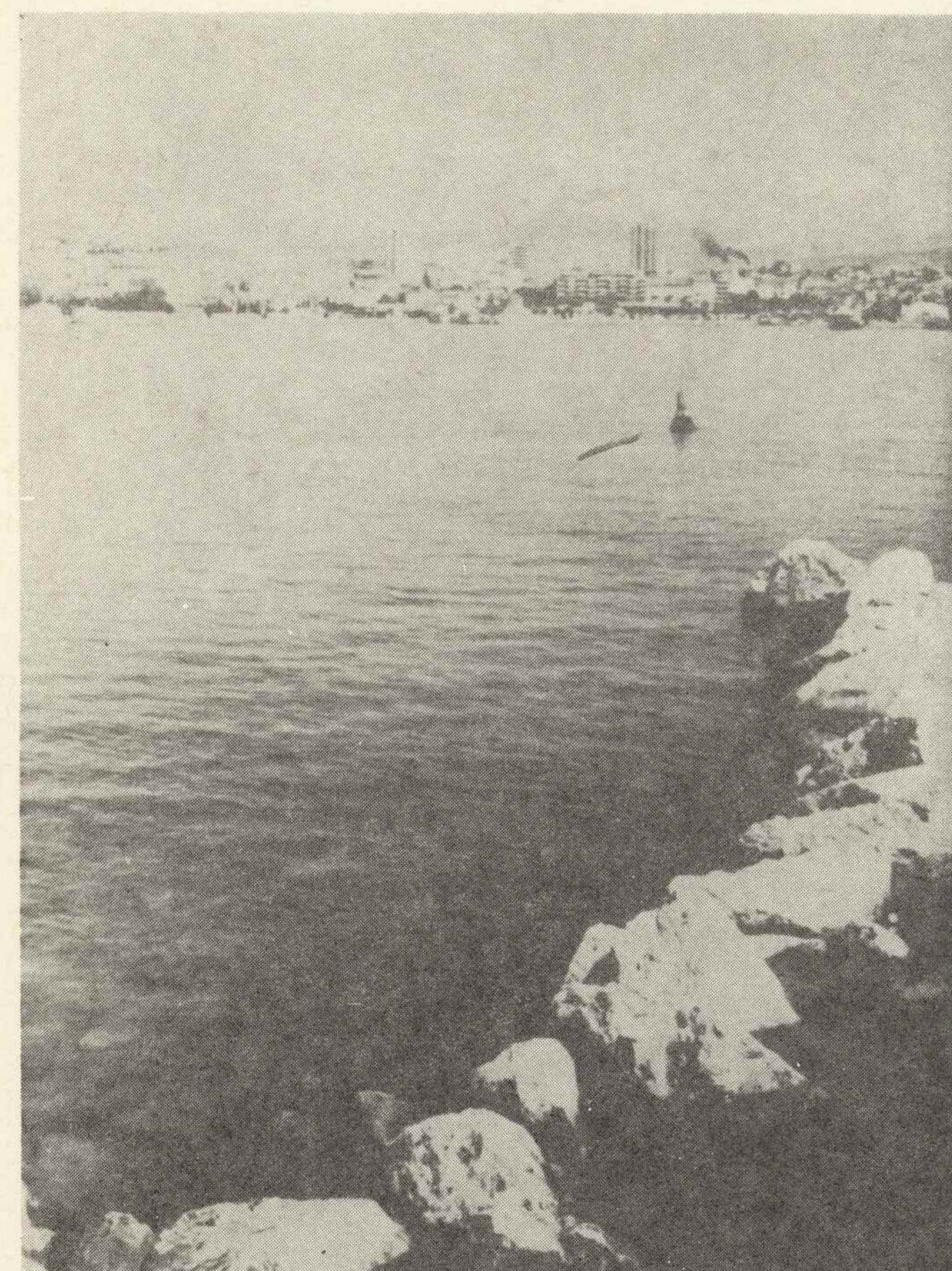
15. Sianokosy, 1962

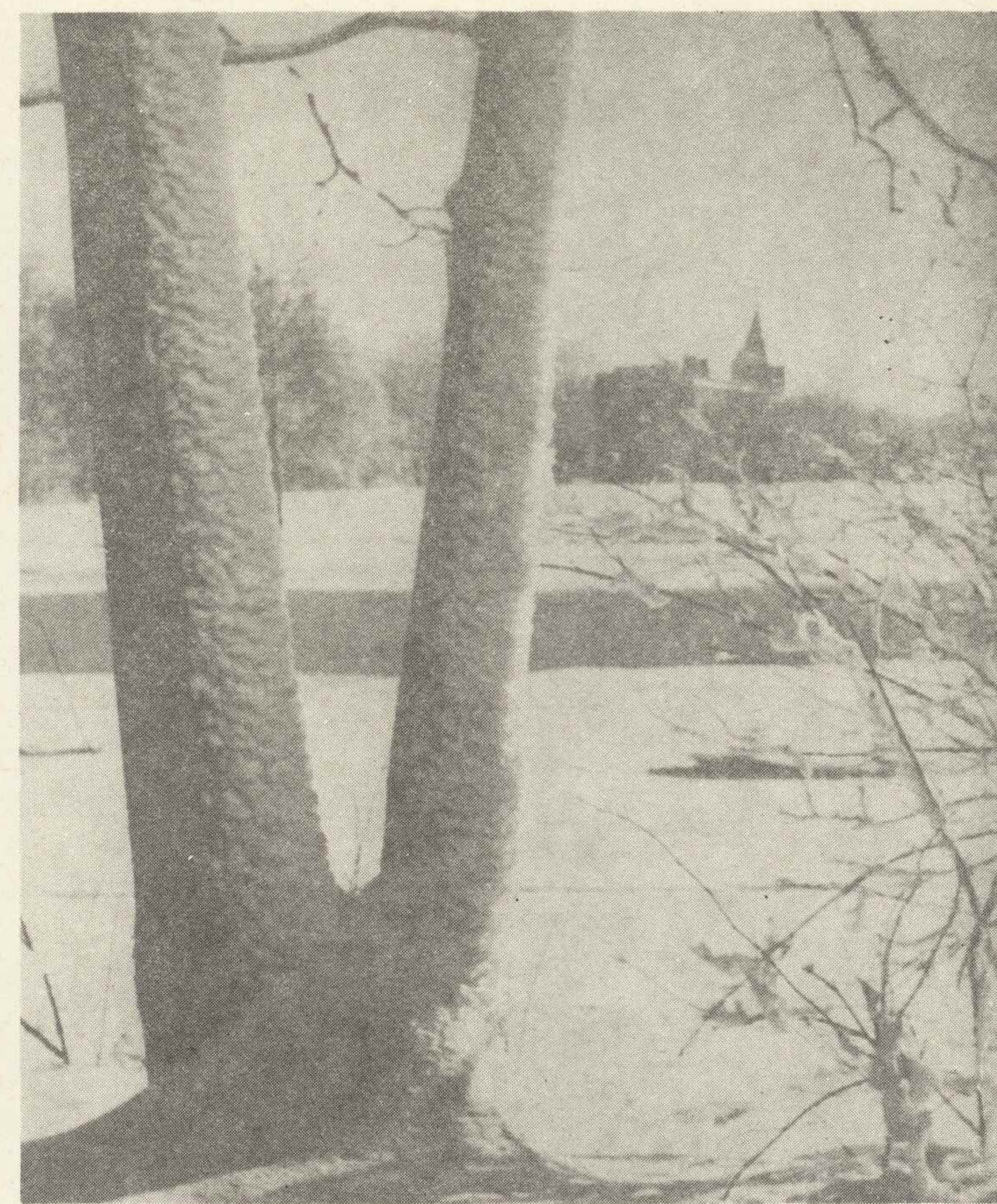
22. Zachód, lata 60-te

19. Na Pilicy, lata 60-te

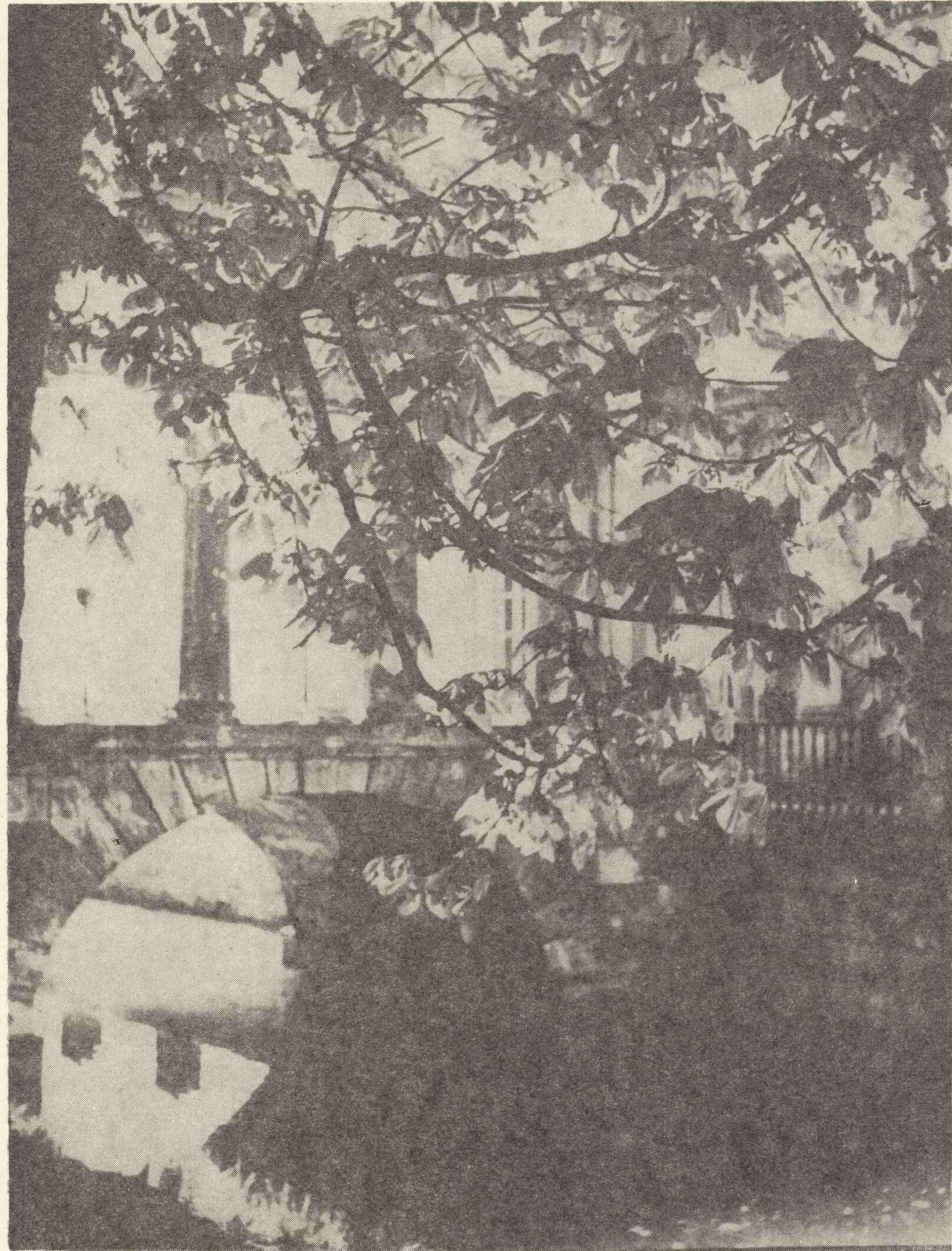

23. Zatoka, lata 70-te

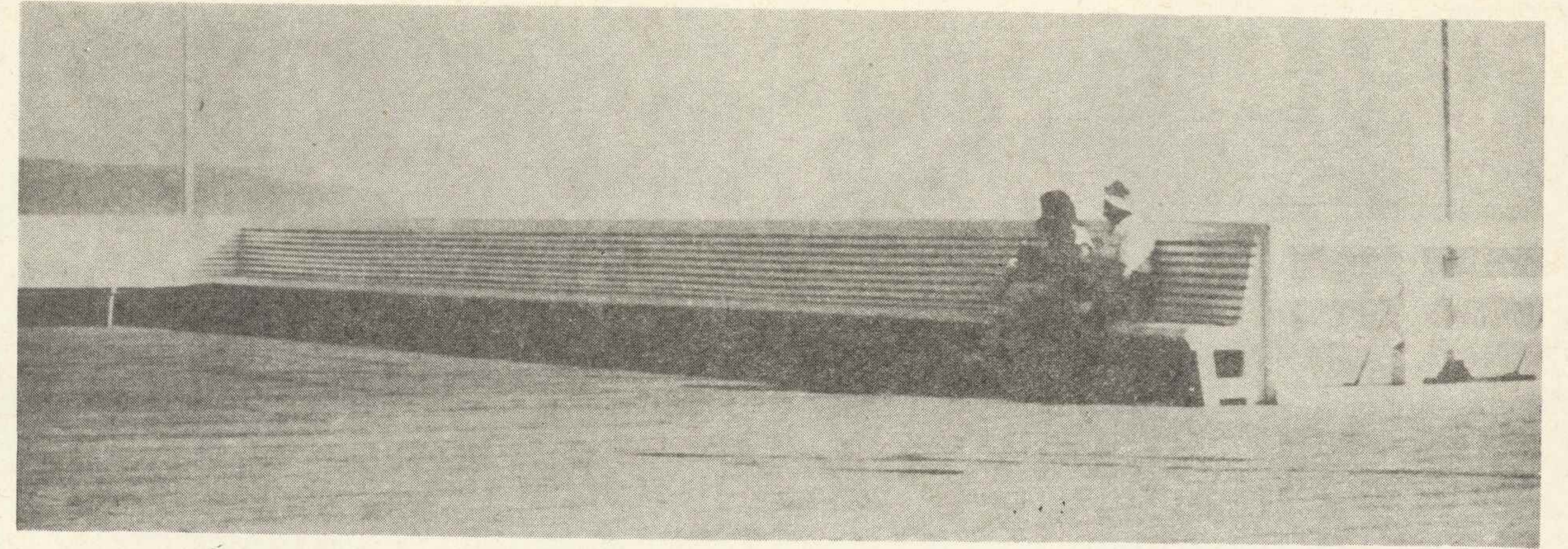
24. Zima, lata 70-te

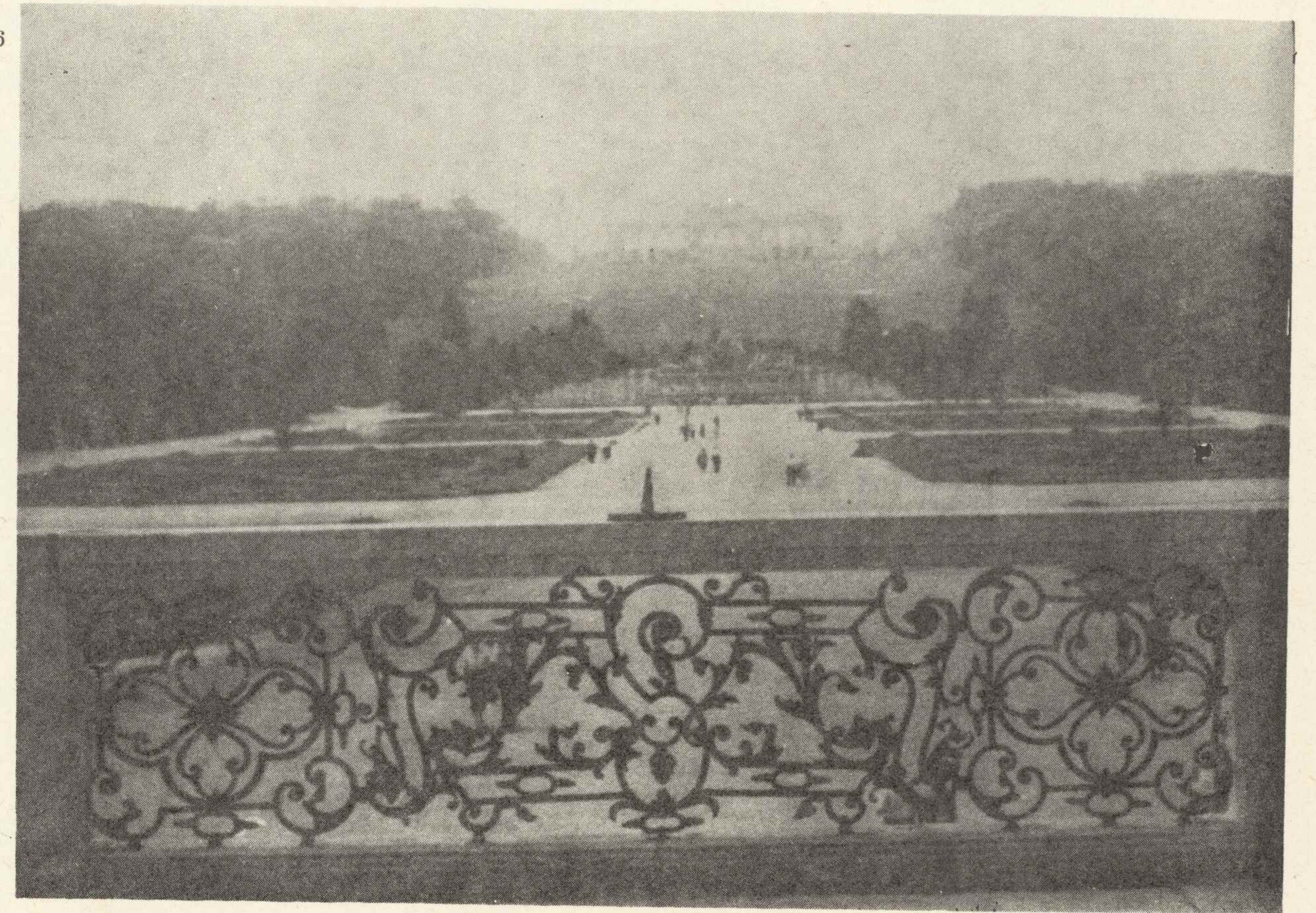

21. Królewskie kasztany, lata 60-te

7. Na molo, 1946

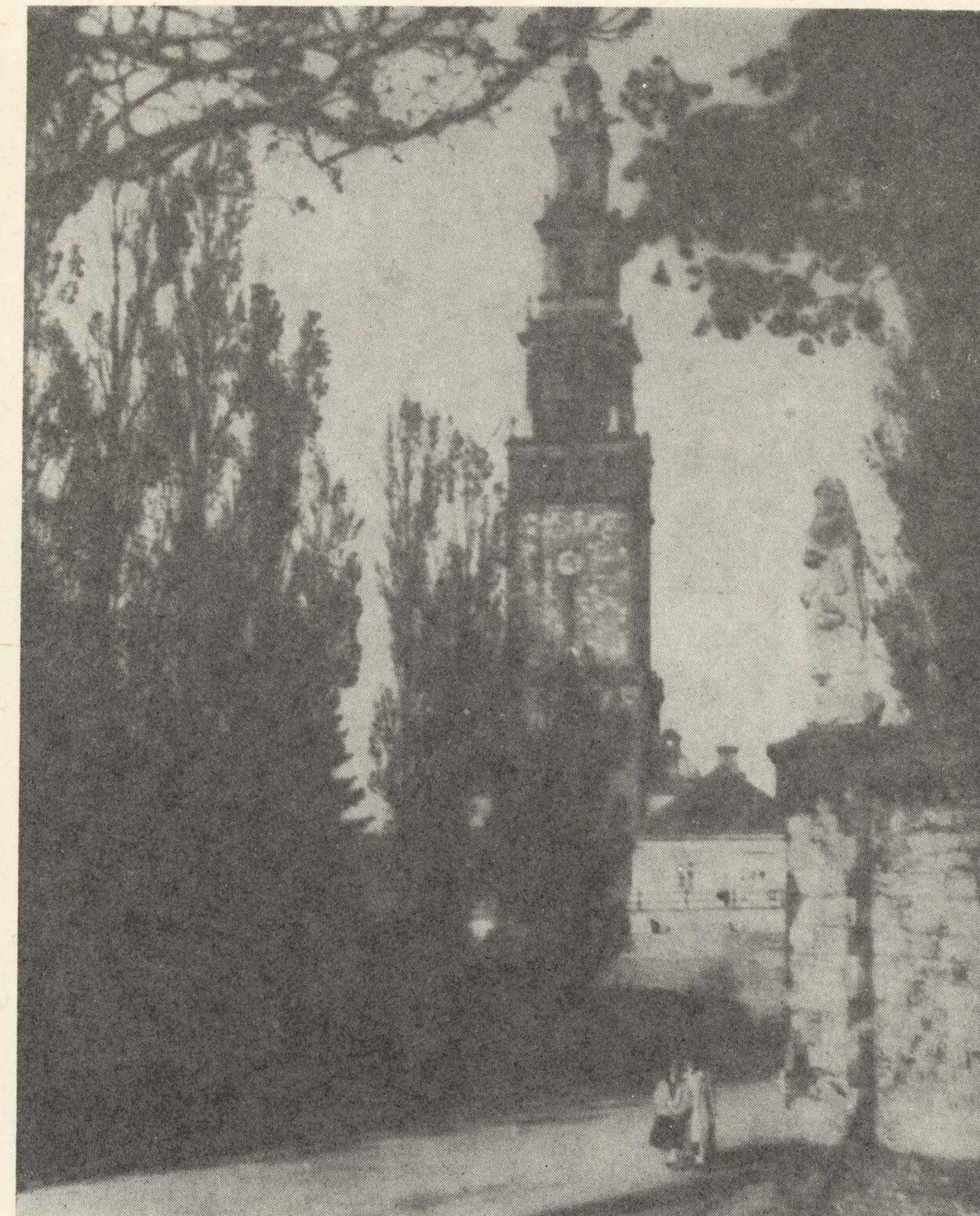

3. Perspektywa, 1936

1. Łowicki odpust, 1934

8. Jasna Góra, 1951

5. W siedleckim getcie, 1940

13. High key, lata 50-te

9 Roztopy, 1959

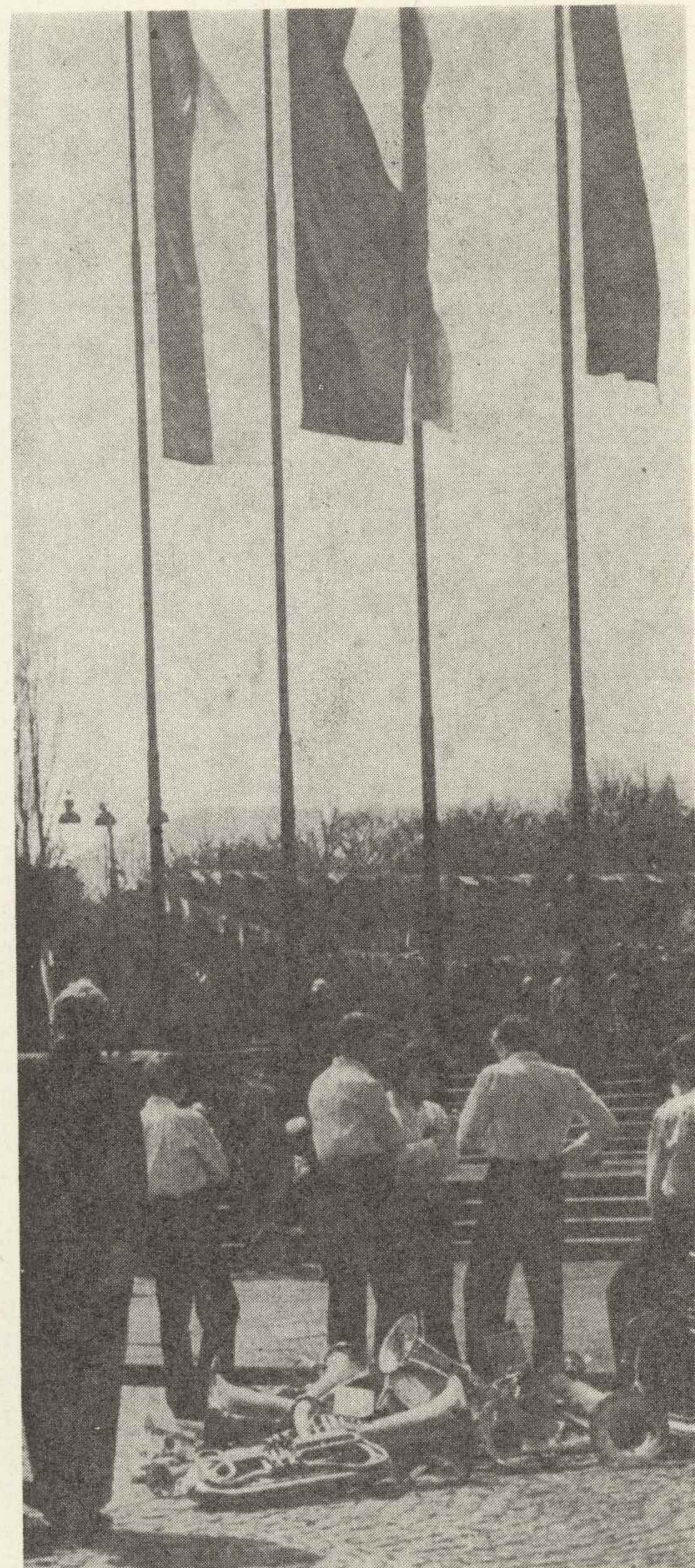
14. Dwaj chłopcy, lata 50-te

6. Zamyślenie, 1943

20. W gwiazdy, lata 60-te

12. Blacha, lata 50-te

SPIS PRAC

Prace w większości nie datowane przez autora, stąd daty części prac — przybliżone. Na wystawie w Warszawie pokazano fotogramy będące własnością Muzeum Sztuki w Łodzi, pozostałe prace stanowią własność rodziny artysty.

1. Dwie wieże, 1934
2. Łowicki odpust, 1934
3. Crikvenica, 1936
4. Balustrada, 1936
5. Ludzie na osłach, 1936
6. Dom Heweliusza w Gdańsku, 1936
7. Collegium Maius w Krakowie, 1936
8. Perspektywa, 1936
9. Na dziedzińcu, 1938
10. Nad Motławą, 1938
11. W Polsce B, 1938
12. Wilanów, 1939
13. Lipcowa niedziela, 1939
14. Nad Bugiem, 1939
15. Polska — swemu obrońcy, 1939
16. Bez tytułu (Dorożki w Zakopanem), lata 30-te
Muzeum Sztuki w Łodzi
17. Gołębnie, lata 30-te
18. Portret żony, 1940
19. W siedleckim getcie, 1940
20. Lektura, 1941
21. Woalka, 1942
22. Zamyślenie, 1943
23. Uśmiechnięta, 1943
24. Na molo, 1946
25. Jasna Góra, 1951
26. Do wiejskiego kościółka, 1955
27. W kazimierskim słońcu, 1955
28. Dwie attyki, 1955
29. Spichrz w Kazimierzu, 1955
30. Dzień targowy, 1955
31. Baszty Karlštejnu, 1956
32. Wełtawa, 1956
33. Cień na asfalcie, 1956
34. Roztopy, 1959
35. Bez tytułu (Bęben), lata 50-te
Muzeum Sztuki w Łodzi
36. Bez tytułu (Słup z ogłoszeniami, ruiny), lata 50-te
Muzeum Sztuki w Łodzi
37. Bez tytułu (Staw i uczniowie), lata 50-te
Muzeum Sztuki w Łodzi
38. Bez tytułu (Praga), lata 50-te
Muzeum Sztuki w Łodzi
39. Bez tytułu (Molo), lata 50-te
Muzeum Sztuki w Łodzi
40. Bez tytułu (Panorama Łodzi), lata 50-te
Muzeum Sztuki w Łodzi
41. Bez tytułu (Kobiety nad potokiem), lata 50-te
Muzeum Sztuki w Łodzi
42. Bez tytułu (Przedmieście Łodzi), lata 50-te
Muzeum Sztuki w Łodzi
43. Bez tytułu (Park zimą w nocy), lata 50-te
Muzeum Sztuki w Łodzi
44. Bez tytułu (Lwów — uliczna kwiaciarka), lata 50-te
Muzeum Sztuki w Łodzi
45. Bez tytułu (Dachy miasta-Praga), lata 50-te
Muzeum Sztuki w Łodzi
46. Przy oknie, lata 50-te
47. Rozmowa, lata 50-te
48. Łódzkie topole, lata 50-te
49. Tajemnicze jezioro, lata 50-te
50. Leniwe południe, lata 50-te
51. Ślady, lata 50-te
52. Na schodach, lata 50-te
53. Chata w Ojcowie, lata 50-te
54. Chemia, lata 50-te
55. Światło, lata 50-te
56. Profil, lata 50-te
57. High key, lata 50-te
58. Dwaj chłopcy, lata 50-te
59. Majster, lata 50-te

60. Blacha, lata 50-te
61. Dymy nad Łodzią, lata 50-te
62. Na Wawelu, lata 50-te
63. Sianokosy, 1962
64. Fara w Kazimierzu, 1967
65. Drzewa w śniegu, lata 60-te
66. Żywcem spalonym, lata 60-te
67. Arkady, lata 60-te
68. Ministranci, lata 60-te
69. Napadało, lata 60-te
70. Dym, lata 60-te
71. Astry, lata 60-te
72. W kotlinie, lata 60-te
73. Mroźno, lata 60-te
74. Gęsi za wodą..., lata 60-te
75. Zachód, lata 60-te

76. Droga w śniegu, lata 60-te
77. Na Pilicy, lata 60-te
78. Po zadymce, lata 60-te
79. Okno w chmurach, lata 60-te
80. Mali rybacy, lata 60-te
81. Z parku w Piotrkowie, lata 60-te
82. Królewskie kasztany, lata 60-te
83. W gwiazdy, lata 60-te
84. Brzozy, lata 70-te
85. Kąpiel, lata 70-te
86. Zatoka, lata 70-te
87. Arsenał królewski w Gdańsku, lata 70-te
88. Słońce wśród murów, lata 70-te
89. Zima, lata 70-te
90. Pod górę, lata 70-te
91. Gasnące blaski, lata 70-te

Opracowanie graficzne katalogu i projekt plakatu:

Zygmunt Magner

Redakcja katalogu: *Witold Starzewski*

Redakcja techniczna: *Mirosław Winiarek*

Zdjęcia:

Pracownia Fotograficzna CBWA — Anna Pietrzak-Bartos

Wydawnictwo Centralnego Biura Wystaw Artystycznych
w Warszawie

cena zł 50.—

WDA — Zakład Typograficzny. Zam. 4657/84. 1300. M-68

